

Svaz chovatelů prasat v Čechách a na Moravě

Centrální plemenná kniha

***Metodické zásady
pro práci se šlechtitelskou základnou
v chovu prasat***

Zpracoval: Ing. Čestmír Pražák, CSc.

Platnost: od 14.4.2006

V chovu prasat je dosahováno genetického pokroku pomocí genetických, technických, organizačních, ekonomických, popř. jiných opatření, která jsou realizována ve zvlášť pro tento účel vybrané kategorii chovů, označovaných jako šlechtitelská základna (SZ). Šlechtitelská základna je tvořena nukleovými chovy a chovy, které se na poslání nukleových chovů připravují, označovanými jako chovy rezervní. Nukleové a rezervní chovy jsou cílevědomně budovány u hospodářsky využívaných plemen. Součástí SZ jsou i chovy genové rezervy.

S chovy SZ se musí v čase i prostoru neustále intenzivně pracovat, což spočívá ve vyhledávání nových, periodickém hodnocení a přezkušování stávajících, jakož i vylučování těch, které pro tuto práci nesplňují minimální předpoklady.

Za účelem zabezpečení jednotného postupu uznávacích komisí, chovatelů, oprávněných a veterinárních organizací při hodnocení a výběru chovů do šlechtitelské základny Svazu chovatelů prasat v Čechách a na Moravě, vydává SCHP tyto metodické zásady, jež tvoří soubor prováděcích pravidel k rámci šlechtitelského programu.

Šlechtitelská základna vytváří potřebné podmínky pro šlechtění, popř. udržování, v ČR chovaných plemen prasat, směřující k dosažení předem stanoveného chovného cíle a plemenného standardu. Výchozí základnou šlechtění prasat je populace. Jednotlivá plemena evidovaná v plemenné knize (PK) tvoří populace. Populace v ČR je tvořena jednotlivými chovy, v rámci chovu jedinci.

V rámci plemenné knihy (PK) dělíme populace v České republice na:

- velké (s celkovým počtem nad 500 prasníc)
- malé (s počtem menším než 500 prasníc)

Velké populace dosahují genetického pokroku převážně cestou selekce uvnitř domácí populace.

Malé populace vedle selekce uvnitř populace, dosahují a udržují požadovanou úroveň i racionální, nezbytně nutnou imigrací z příbuzných populací světového genofondu.

Šlechtitelská základna je tvořena kvalitativně odlišnými kategoriemi chovů:

- nukleovými chovy (NCH)
- rezervními chovy (ReCH)
- chovy genové rezervy (GR)

Nukleové šlechtitelské chovy zajišťují soustavný genetický pokrok na bázi selekce uvnitř domácí populace. Pouze ve zdůvodněných případech (rozšíření genealogických linií, vnesení specificky žádoucích genů apod.) je používáno importu. Ve stanoveném rozsahu provádí čistokrevnou plemenitbu. Jejich posláním je produkce plemenných kanců a prasniček pro potřebu šlechtění příslušné populace a pro obnovu chovů nižších stupňů a to podle plemene a jeho pozice při hybridizaci. Ke krytí operativních potřeb trhu mohou být produkovány i hybridní vrhy. Rozsah hybridizace nesmí narušovat podmínky pro objektivní odhad plemenné hodnoty a rovněž kvalitativní úroveň a žádoucí intenzitu obměny čistokrevné části chovu.

Rezervní chovy jsou chovy, které se připravují k uznání za nukleové chovy, které však doposud z různých důvodů neodpovídají požadavkům uznání za chovy nukleové. Svojí činností doplňují množstevní poptávku po plemenných prasatech, kterou nepokrývají NCH. Provádí čistokrevnou plemenitbu. V případě potřeby produkují rovněž hybridní vrhy.

Chovy genové rezervy jsou chovy, ve kterých jsou udržována plemena podle zvláštních směrnic a pokynů FAO. Platí pro ně zvláštní program plemenitby, orientovaný na zachování jejich typických vlastností. Z hlediska těchto zásad jde o rezervní chovy se zvláštním statutem, které nejsou připravovány k uznání za chovy nukleové.

A. Zásady pro uznávání nukleových chovů prasat

1.- Nukleový chov je nedílnou součástí populace daného plemene na jehož šlechtění se aktivně podílí, zejména produkcí kvalitních kanců pro potřebu ostatních chovů populace.

2.- Trvale vytváří veškeré podmínky pro intenzivní selekční práci se snahou dosáhnout šlechtitelského cíle a plemenného standardu, vytyčeného pro celou populaci.

3.- V kontrole užitečnosti, testování a odhadu plemenné hodnoty (OPH) postupuje podle platných legislativních norem České republiky a schválených metodických postupů plemenné knihy.

4.- V plné míře akceptuje a realizuje selekční program přijatý pro populaci jím šlechtěného plemene Svazem chovatelů prasat v Čechách a na Moravě.

5.- V převážné míře používá plemeníky z ISK

6.- Obrat samičí části stáda provádí prasničkami z vlastního chovu

7.- Na stádo připaruje v převážné míře plemeníky pocházející z domácí populace šlechtěného plemene.

8.- V chovu je nejméně:

Plemena		
Kritérium	mateřská	otcovská
Celková kapacita chovu	> 100 plemenic	> 50 plemenic

Rozsah čistokrevné plemenitby, stanovený počtem čistokrevných zvířat otestovaných za rok, je uveden v minimálních požadavcích. Nad tento rozsah mohou být až do výše celkové kapacity chovu produkovány hybridní vrhy, při čemž I. vrhy musí být vždy čistokrevné.

Chov již má, nebo ve svém programu počítá s celkovou kapacitou farmy, v počtu nejméně 300 a více plemenic, při čemž v rámci celkové kapacity je možné chovat buď více čistokrevných plemen, nebo u větších koncentrací je možná kombinace šlechtitelského chovu a chovu nižšího stupně.

Chovem rozumíme 1 ucelenou jednotku s uzavřeným obratem stáda. V případech vysoce nadprůměrné plemenné hodnoty a nezastupitelného významu chovu pro populaci, je možné na stanovenou přechodnou dobu přiznat chovu statut i při nižší celkové kapacitě. Požadavek na počet otestovaných čistokrevných prasat však musí být dodržen.

9.- Plemenný a užitkový typ odpovídá požadavkům plemenného standardu šlechtěného plemene.

10.- V chovu je dosahováno úrovně plemenné hodnoty, popř. minimální užitečnosti rozhodujících užitkových vlastností, podle požadavků stanovených pro dané selekční období plemennou knihou (PK), které jsou nedílnou součástí metodických zásad.

11.- Jako nukleový může být uznán pouze chov, který nejméně 2 roky působil jako chov rezervní.

12.- V chovu je prováděna kontrola zdraví a kontrola dědičnosti zdraví. Chov realizuje zdravotní program SCHP.

13.- Chov splňuje veterinární podmínky pro uznávání šlechtitelských chovů

14.- Chov splňuje základní požadavky na ochranu zvířat, ustajovací kapacity a jejich technologická řešení jsou v souladu s počtem a fyziologickými potřebami chovaných zvířat.

15.- Výživa prasat všech kategorií odpovídá požadavkům na plnou realizaci a manifestaci genotypu.

B. Rezervní chovy šlechtitelské základny

Rezervními chovy jsou všechny chovy šlechtitelské základny, které dosud neplní podmínky uznání za chovy nukleové a všechny ostatní chovy, které mají zájem šlechtit prasata, t.j. především nově vstupující do tohoto procesu. ReCH musí provádět KU, testování a odhad PH ve stejném rozsahu, jako nukleové šlechtitelské chovy.

Chovy genové rezervy se řídí vlastním šlechtitelským programem, který je odlišný od chovů a plemen určených k hospodářskému využití.

1.- Chov je, nebo byl založen nákupem čistokrevných plemenných zvířat, jejichž rodiče jsou zapsáni v plemenné knize v zemi původu a vyhovují minimálním požadavkům na zápis do PK.

2.- V chovu se provádí čistokrevná plemenitba. V míře neohrožující obnovu čistokrevné části stáda a seriózní OPH, je možné produkovat hybridní vrhy.

3.- Obrat samičí části stáda je prováděn zpravidla z vlastního chovu, u mateřských plemen není vyloučena i návaznost na některý NCH

4.- Připarování kanců pocházejí přednostně z domácí populace

5.- V chovu se provádí KU, testace a odhad PH podle metodik centrální plemenné knihy.

6.- ReCH mateřských plemen, které produkují plemenné kance, musí tak činit převážně od matek kanců, u otcovských plemen od matek s nadprůměrnou CPH. ReCH, které produkují plemenná prasata na prodej (mimo vlastní podnik) musí realizovat zdravotní program SCHP.

7.- Chov splňuje v míře přiměřené jeho významu body 12 - 15 zásad pro uznávání NCH

C. Kompetence k uznávacímu a přezkušovacímu řízení

1.- Nukleové chovy vybírá a hodnotí SCHP na žádost chovatele. Žádost musí být doložena šlechtitelským rozbohem navrhovaného chovu, zhodnocením zdravotního stavu a vyjádřením příslušné oprávněné osoby.

2.- Nukleové chovy přezkouvá SCHP. SCHP projedná návrh na přezkoušení s chovatelem, s příslušnou oprávněnou osobou a veterinární správou.

3.- Nové rezervní chovy vybírají po dohodě chovatele s příslušnou oprávněnou osobou a veterinární správou oprávněné osoby působící v daném regionu. Záměr musí být vždy předem konzultován s plemennou knihou SCHP.

4.- Rezervní chovy přezkouvají, popř. navrhuji SCHP ke zrušení statutu ReCH, oprávněné osoby působící v daném regionu po předchozí dohodě chovatele, příslušné oprávněné osoby a veterinární správy.

5.- Uznávací řízení chovů šlechtitelské základny se provádí komisionálně. Přezkušovací řízení může proběhnout komisionálním řízením přímo v předmětném chovu nebo pouhým posouzením předložených odborných podkladů. O způsobu a formě uznání, popř. přezkoušení chovu, je oprávněna s konečnou platností rozhodovat plemenná kniha SCHP.

Důvodem k přezkušovacímu řízení může být vedle kvalitativní úrovně i nevyhovující zdravotní stav.

D. Ustanovení přechodná a závěrečná

1.- Tyto zásady jsou nedílnou součástí dlouhodobého šlechtitelského programu SCHP.

2.- Rozsah základny nukleových chovů je centrální plemennou knihou optimalizován na plné zabezpečení selekčního pokroku v populaci, se zřetelem k zabezpečení potřebné struktury šlechtitelské pyramidy a produkce plemenných prasat. Uplatňuje se celopopulační šlechtitelská (hospodářská) soutěž, t.j. že

základna obou kategorií chovů je každoročně náročně vyhodnocována. Nevyhovující chovy se přeřazují do kategorie rezervních chovů a naopak nejlepší rezervní chovy jsou uznávány za chovy nukleové.

3.- Činnost a rozvoj nukleových chovů je všemi dostupnými způsoby a všemi ovlivňujícími subjekty přednostně podporován.

4.- Statut chovů šlechtitelské základny prasat (NCH; ReCH) uznaných před dnem platnosti těchto zásad zůstává zachován.

5.- Nedílnou součástí zásad jsou pro danou dobu platné

- šlechtitelský cíl a plemenný standard
- minimální požadavky na plemennou hodnotu, testování, popř. užitkové vlastnosti
- selekční program pro populaci
- veterinární podmínky pro uznávání šlechtitelských chovů prasat
- zdravotní program SCHP

E. Platnost zásad

Tyto zásady platí pouze pro populace a stáda, které jsou součástí plemenné knihy prasat v ČR a vstupují v platnost od **14.4.2006**.

**Minimální požadavky pro uznávání
a přezkušování chovů šlechtitelské základny**

(bod D / 5 metodických zásad)

A) Nukleové chovy

1. Chov zaujímá odpovídající pořadí na žebříčku chovů podle průměrné celkové plemenné hodnoty.
2. Průměrná plemenná hodnota nukleového šlechtitelského chovu mateřských plemen za reprodukci nesmí být nižší, než je průměr populace ($PH_{Rep} \text{ chovu} \geq PH_{Rep} \text{ populace}$).
3. 100 % prasnic ve stádě mateřských plemen je DNA-stresnegativní (R, RP).
4. Počet čistokrevných plemenných prasat uznaného plemene otestovaných na vlastní užitkovost (UTVU, krmné stanice či kombinace obou metod) za rok činí nejméně u:
mateřských plemen: 300 plemenných prasat,
otcovských plemen: 80 plemenných prasat.
5. Chovatel zaručí natestování plemeníků ve dvou či více chovech.
6. Chov odstavuje a testuje všechny chovuschopné kanečky pocházející ze záměrného páření vybraných rodičů příští generace kanců.

B) Rezervní chovy

1. Počet čistokrevných plemenných prasat uznaného plemene otestovaných na vlastní užitkovost (UTVU, krmné stanice či kombinace obou metod) za rok činí nejméně u:
mateřských plemen ≥ 120 plemenných prasat,
otcovských plemen ≥ 40 plemenných prasat.
2. Chovatel zaručí natestování plemeníků ve dvou či více chovech.

Všechny chovy šlechtitelské základny zajistí podle požadavků PK dodávku selat do stanice výkrmnosti (monitoring vývoje JH).

Tyto požadavky vstupují v platnost od **14.4.2006**.

Zpracoval: Ing. Čestmír Pražák, CSc.